

Uudelaista sosiaalityötä
yhdessä rakentamassa
..... HANKE

CAFE SOCIAL -keskustelukahvilan muistio 27.09.17

RAKENTEELLINEN SOSIAALITYÖ OSAKSI ASIAKASTYÖTÄ

Keskustelun alustuksena kuultiin Jyväskylän yliopiston sosiaalityön professori Kati Närhen sekä sosiaaliamies Eija Hiekan puheenvuorot rakenteellisesta sosiaalityöstä.

Kati Närhi kertoi rakenteellisen sosiaalityön perustasta ja kontekstista, tehtävälalueista, sosiaalihuoltolain mukaisesta rakenteellisesta sosiaalityöstä sekä sosiaalisesta raportoinnista. Rakenteellisen sosiaalityön perustana on ympäristön rakenteiden ja yksilön vuorovaikutteinen suhde, sekä asiakkaan näkeminen kansalaisena ja yhteistyökumppanina. Siinä korostuu yhteisöllinen ja toiminnallinen ihmiskuva, sekä usko muutokseen ihmisissä ja ympäristössä. Rakenteiden ja ihmisen erottamattomuuden vuoksi ei ole olemassa rakenteista vapaata sosiaalityötä. Yhteiskunta rakentuu vallitsevasta ideologiasta, sosiaalisista instituutioista sekä sosiaalisista suhteista. Sosiaalisten ongelmien perimmäiset syyt nähdään löytyvän eriarvoisuutta tuottavista yhteiskuntarakenteista, joten muutoksen tulee toteutua kaikilla edellä mainituilla tasoilla.

Rakenteellisen sosiaalityön tehtävälueet voidaan jakaa tietotyöhön, strategia-työhön, inkluusiotyöhön sekä oikeudenmukaisuustyöhön, joista erityisesti tiedontuottantotyö sekä inkluusiotyö ovat ajankohtaisia aiheita ja aiheuttavat paljon julkista keskustelua. Sosiaalihuoltolain mukaiseen rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja sosiaalihuollon vaikutuksista, tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi sekä ympäristön kehittämiseksi, sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan suunnittelutyötä sekä yhteistyö paikallisen sosiaalityön kehittämiseksi. Laista voidaan katsoa puuttuvan rakenteellisen sosiaalityön toinen juonne: huono-osaisten asiakasryhmien asianajaminen ja valtaistaminen toimimaan omassa asiassa. Rakenteellisessa sosiaalityössä vaikutetaan tiedolla, ratkaisuehdotuksilla ja kehittämistyöllä, asiantuntijuudella ja verkostoiden sisällä.

Sosiaalinen raportointi on tiedontuottamista sosiaalisista rakenteista ja prosesseista, asiakkaiden elämäntilanteista ja selviytymiskeinoista, palvelujärjestelmän toimivuudesta sekä ammatillisesta ja moniammatillisesta tiedosta. Sen tavoitteena on asiakkaiden elämäntilanteiden parantaminen palvelujen ja verkostojen kehittämisen avulla. Sosiaalisen raportoinnin areenoita ovat ammatillinen, poliittinen sekä asiakasareena. Rakenteellisen työn tunnistaminen on omassa työssään tärkeää, ja sen voi tunnistaa tiedon tuottamisesta yksilöstä yleiseen, sosiaalisesta raportoinnista, asiakkaan toimimisesta yhteistyökumppanina, jalkautumisesta ja matalan kynnyksen toiminnasta, yhteistyöstä eri verkostojen kanssa sekä ryhmä- ja yhteistyön hyödyntämisestä työssään. Kun rakenteellisen sosiaalityön tunnistaa, voi omaa työtään suunnitella ja toteuttaa rakenteellisemmin ja molempien juonteiden mukaisesti.

Eija Hiekan mukaan rakenteellinen sosiaalityö on ollut kauan mukana myös asiakastyössä, mutta nyt uuden sosiaalihuoltolain 7 § on velvoittava säädös. Hän pohti, että painottuuko rakenteellisessa sosiaalityössä ongelmätieto ja jääkö myönteiset asiat sen varjoon? Paljon on kuitenkin toimivia menetelmiä ja työmuotoja, mutta esimerkiksi tietoa *riittävän hyvästä elämästä* puuttuu. Tieto- ja inklusiotyö painottuvat rakenteellisessa sosiaalityössä, mutta mahdollisuuksia strategiatyöhönkin on, sillä sosiaalialan asiantuntijat ovat ammattilaisia yhteiskunnallisissa yhteyksissä. Rakenteellista sosiaalityötä tehdään myös asiakastasolla korjaavassa työssä, kun valtaistetaan huono-osaisia ihmisiä toimimaan tilanteiden parantamiseksi ja ajetaan heidän asioitaan. Tämä on osoitus rakenteellisen sosiaalityön monitahoisuudesta

Hän pohti myös, miten rakenteellinen sosiaalityö nähdään ja toteutetaan eriytyneessä sosiaalityössä ja eri toimipaikoissa, kuten lastensuojelussa, maahanmuuttajatyössä, vammaistyössä jne.? Missä kaikkialla sitä kuuluu tehdä, mistä ja miten kuuluu kerätä tietoa? Erityisen tärkeää olisi suunnitella hyvät toimintaedellytykset tuleviin sote-rakenteisiin keräämällä tietoa yksityisestä yleiseen, ja välittämällä tietoa eteenpäin vaikuttaville tahoille. Tieto voi olla muutakin, kuin tilastoja ja lukuja: se voi olla kuvia, kertomuksia ja elävää elämää. Hänen suorittamansa kuntakyselyn yhteenvetona voidaan todeta, että rakenteellinen sosiaalityö on alitunnistettua, yleisimmin se on kunnissa tapahtuvaa työryhmä-, verkosto- ja vaikuttamistyötä. Asennoituminen rakenteelliseen sosiaalityöhön on toiveikaista ja sille nähdään olevan tarvetta. Tulevaisuuteen liittyen on kuitenkin esillä pelkoa, jääkö rakenteellinen sosiaalityö sote-uudistuksessa paitsioon ja eriytykö se asiakastyöstä.

Keskustelun yhteenvetoa

Keskustelua jatkettiin aluksi pöytäkunnittain, jonka jälkeen pöytien ydinajatuks-
set koottiin yhteisesti. Esille nousi muun muassa seuraavia ajatuksia ja poh-
dintoja.

Standardointi - Muoto tarvittavasta ja kerättävästä tiedosta, joka on mahdolli-
suus muokata eri toimintaympäristöihin. Kaikkien ymmärrettävissä olevan tie-
don tuottaminen. Onko mahdollista löytää suhteellisen muodollinen mutta
joustava tapa tehdä asioita, jossa ymmärrys olisi päämäärä?

Mistä asioista tuotetaan tietoa? Ei vain negatiivisia asioita esille, tietoa myös
siitä mikä on hyvin ja mikä toimii. Tietoisuutta siitä, mitä arjessa tehdään!

Aika ja sosiaalityöntekijän rooli. Onko aikaa huolelliselle selvittelylle, sekä asia-
kastyölle että rakenteelliselle työlle? Miten paljon sosiaalityöntekijällä on aikaa
tehdä sosiaalityötä, ei vain päätöksentekoa? Sosiaalityöntekijän rooli muok-
kautumassa erilaiseksi, joten vaatii työntekijältä sietokykyä olla kuulemassa ja
oppimassa asiakkaasta ja tämän tilanteesta. Roolin ottaminen voi olla haasta-
vaa, mutta antoisampaa ja tuottavampaa työlle.

Sosiaalipalvelun asiakaslähtöisyys? Yllättävää on, että asiakaslähtöisyys on
edelleen hakusessa.

Rakenteellisen sosiaalityön tunnistettavuus. Rakenteellinen sosiaalityö on moni-
tahoinen termi, joka pitää sisällään hyvin erilaisia toimintatapoja ja malleja. Ei
pelkästään tiedontuottamistyötä, vaikka tällä hetkellä fokus onkin siinä. Sisäl-
tää myös strategiatyön, inklusiotyön sekä oikeudenmukaisuustyön. Miten
näitä toteutetaan sosiaalihuollossa, palveluissa ja arjen asiakastyössä? Huo-
mataanko rakenteellinen työ ylipäänsä arjen työssä? Mitä kaikkea se voi olla?

Palautteen kerääminen ja saaminen, ja sen takaisinkytkentä työhön.

Sosiaalityön toteuttaminen. Rakenteellinen työ kuuluu kaikille, joilla on tietoa
ihmisten elämän hyvistä ja huonoista puolista, riippumatta siitä, toimiiko eri-
tyislainsäädännön vai sosiaalihuoltolain mukaisessa toimipisteessä! Sosiaali-
huoltolaki on työkalu kaikille sosiaalihuollon ammattilaisille. Toimintakulttuu-
rin tulisi muuttua yhdessä tekemiseksi, tässä muutoksessa johtamisella on
tärkeä rooli. Erilaisia asiantuntijoita tulisi hyödyntää: järjestöjä, asiakkaita, yh-
teistyökumppaneita jne. Pienellä paikkakunnalla ehkä helpompaa tehdä raken-
teellista sosiaalityötä ja toteuttaa yhteistyön toimintakulttuuria, sillä toimijoita
on vähemmän, mutta toisaalta työ henkilöityy ja voi olla haavoittuvampaa.

Maakunnan tasolle jää mietittäväksi tiedonkeruun ja rakenteellisen työn toimintatavat – lakisääteisydestään huolimatta nämä eivät ole täysin selviä asioita. Osaamista rakenteelliseen sosiaalityöhön on saatava koulutuksen kautta.

Keitä ovat ihmiset, jotka siirtyvät *Kelasta sosiaalitoimen asiakkaiksi*? Huolta on noussut siitä, tippuvatko apua tarvitsevat ihmiset palvelujärjestelmästä Kela-siirron vuoksi. Järjestöjen toiminnassa on mukana usein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, heidän löytäminen ja ohjaaminen avun piiriin tulisi olla myös kunnan tehtävä, esim. julkisen sosiaalityön etsivän työn kautta. Kelassa kriittinen piste, että miten arvioidaan, kuka on sosiaalityön tarpeessa? Asiakkaan pitää osata nykytilanteessa muotoilla tarpeensa, mikä ei heikoimmassa asemassa oleville ole itsestäänselvyys. Siksi rakenteellinen sosiaalinen työ kuuluu laajalle toimijaverkolle, jotta tavoitetaan asiakkaat.

Erilaisia *rakenteellisen työn toimintamalleja*, muutakin kuin "kovaa dataa", lukuja ja tilastoja, luovia malleja. Esim. toimintakertomukset, asiakascaset, kuvauksien ja sosiaalisen median hyödyntäminen arjen työssä ovat kaikki myös rakenteellista sosiaalityötä. Mistä näihin sitten löytyisi aikaa? Asennemuutosta tarvitaan! Jokainen voisi pohtia, miten jäsenvät sosiaalialan työntekijänä oman työnsä ja miten tuotat sosiaalihuoltolain mukaista työtä? Onko näkökulma työhösi vanhentunut, kaipaako se päivitystä? Voisiko rakenteellisella työllä nyt vähentää esim. tulevaisuuden asiakastyön määrää tai haastavuutta? Tiedon keräämisellä ja sen välittämällä eteenpäin vähennetään myös sosiaalihuollon ja sen asiakkaan leimaa!

Vaikuttavuuden mittaamiseen erilaisia tapoja, ei vain numeroita ja tilastoja vaan erilaisia toimintatapoja, joista saadaan monipuolista ja laadullistakin tietoa. Avainmittaria voi käyttää myös laadullisen tiedon tuottajana. Sosiaalialalla tarvitaan osaamista tehdä toisin: jalkautuvaa työtä, rakenteellista työtä jne. Tiedon tuottamista myös siitä, miten erilaiset tavat toimia asiakkaiden kanssa vaikuttavat.

Tiedon tuottaminen eteenpäin vietäväksi, esim. terveydenhuollolle sosiaalityön roolista, keinoista ja vaikuttavuudesta. Sosiaalityön jäsentäminen on erityisen tärkeää moniammatillisen yhteistyön helpottamiseksi ja tulevaisuuden sote-keskusten luomisessa, ettei niistä pääsisi unohtumaan sosiaalipuoli. Tietoa tulisi tuottaa esimerkiksi maakuntaudistukseen: yksilöstä yleiseen, alueen, kunnan, maakunnan jne. ongelmista. Miten osattaisiinkaan puhua ymmärrettävästi sosiaalityöstä?

Sosiaalisen median hyödyntäminen (esim. twitter ja blogit). Käytännön asiakastilanteen kautta voi nostaa keskustelua esimerkiksi ammattilaisen erilaisista rooleista. Sosiaalisen median sisältöä voi tuottaa asiakkaiden kanssa yhdessä, jolloin asiakkaan näkökulma tulee myös esille. Sosiaalisen median käyttö liittyy myös arjessa tehtävän työn tunnistamiseen – arjen kokemuksia voi pysähtyä havaitsemaan ja tuottaa tästä tietoa sosiaalisen mediankin avulla. Julkisella tiedolla murretaan sosiaalityön ennakkoluuloja ja vähennetään leimaantumista.

Rakenteellinen kirjaaminen ohjaa rakenteelliseen työskentelyyn, kun mietitään esimerkiksi, miten asiakkaan osallisuus on hyödyttänyt tehtävää työtä.

Miten hankkeen kehitystyö siirtyy muihin perustoimintoihin? Tavoitteena on kokemusten siirtovaikutus, mutta ei pakottamalla vaan hyväksi koettuina käytänteinä. Asenteenmuutosta tarvitaan, kun aika on rajoittavana tekijänä uuden asian tai käytännön juurruttamisessa. Kyseessä on usein näkökulmaero työn tekemisen tavoista, siitä, että tehdäänkö ennalta ehkäisevää työtä vai korjaa. Esimerkiksi sosiaalisella medialla palvellaan suurta osaa kuntalaisista, jotka eivät tarvitse raskaampia toimenpiteitä, joten tämän voi nähdä ennaltaehkäisevänä sosiaalityönä, jolloin siihen voi varata myös aikaa.

Marja Heikkilän puheenvuoro keskustelun päätteeksi kokosi sen, että lakihan tähän meidät velvoittaa. Meidän kaikkien velvollisuus on tehdä näkyväksi sosiaalihuollon asiakkaiden ja kunnan asukkaiden elämää, niin hyviä puolia kuin huonojakin. Tehdä sellaista työtä, että sosiaaliset asiat nostetaan esille. Rakenteellinen sosiaalityö on alkanut näkyä maakuntauudistuksessa. On tärkeää jatkaa työtä sen parissa, ettei (rakenteellinen) sosiaalityö jää huomiotta. Sosiaalityön ammattilaisten, esimerkiksi sosiaaliasiamiehen, tiedon tuottaminen työstä on tärkeää. Maakuntauudistuksessa pohdittavaksi jää, mitä sosiaalityö on meidän maakunnassa?

Tämänkin keskustelun eteenpäin vienti on tärkeää! 😊